

Håkan Nesser

De stilte na Sarah

Vertaald uit het Zweeds door
Ydelet Westra

DE GEUS

Oorspronkelijke titel *Maskarna på Carmine Street*, verschenen bij
Albert Bonniers Förlag, Stockholm, Zweden
Oorspronkelijke tekst © Håkan Nesser, 2009
Published by arrangement with Bonnier Group Agency,
Stockholm, Sweden
Nederlandse vertaling © Ydelet Westra en De Geus bv, Breda 2011
Omslagontwerp Riesenkind
Omslagillustratie © Mohamad Itani/Arcangel/HH
ISBN 978 90 445 1887 0
NUR 331

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke
wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.
Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze
nieuwe uitgaven ontvangen, ga naar www.degeus.nl en meld u aan.

1

We kwamen naar New York met vier volle koffers en twee lege harten.

Tijdens de korte wandeling van Carmine Street naar de bibliotheek in Leroy Street komt deze frase in me op. Misschien is het wel helemaal geen goed begin, maar ik pijnig mijn hoofd al een paar dagen over een eerste zin. Alsof het om zoiets simpels gaat; een sleutel die het verhaal moet openen, een zegel dat verbroken moet worden of een goocheltruc die, wanneer je hem eenmaal doorhebt, al het andere in beweging zet.

Zo werkt het niet. Verhalen moeten continu, op iedere nieuwe pagina, worden gevoed, met pijn en bij tijd en wijle vreugde, regel voor regel, centimeter voor centimeter, en er zijn geen sluiproutes. Ik heb me voorgenomen om op deze manier een relaas te schrijven over wat er de voorafgaande jaren is gebeurd en wat er nu gebeurt, wat niet makkelijk zal worden. Ik ben er lang niet zeker van dat het ergens toe zal leiden, maar soms heb je geen keus.

En ik doe geen beloftes. Geen enkele; misschien wordt het een samenhangend verhaal, misschien wordt het iets anders.

Het is nu een paar weken geleden dat ik deze kleine dependance van de New York Public Library ontdekte – THE HUDSON PARK BRANCH staat er op de muur aan de kant van het James Walker Park – en sindsdien zit ik een paar uur per dag in deze viesbruine, afgeleefde zaal. Nooit op dezelfde uren, ze hebben wisselende openingstijden en op zondag zijn ze de hele dag gesloten. Maar toch is het de juiste plek, het schept duidelijkheid; de omgeving waarin ik schrijf is altijd belangrijk voor me geweest, en in dit geval belangrijker dan ooit.

Het is herfst. Eind september, maar nog steeds heel warm. De mensen praten de hele tijd over het broeikas-effect, dit is het derde jaar op rij, en *The New York Times*, die ik iedere dag koop en

met een dwaze volharding lees, komt met een zekere regelmaat terug op het onderwerp. De voormalige presidentskandidaat Gore heeft zelfs een Oscar gewonnen dankzij dit vraagstuk, en misschien is het ook wel waar. Misschien is onze aarde inderdaad bezig oververhit te raken en ten onder te gaan.

Onze persoonlijke ondergang, die van Winnie en mij, is iets minder lang geleden ingezet. Er zijn twee zomers overheen gegaan sinds de catastrofe, grofweg zeventien maanden. Begin augustus kwamen we aan in New York, en na een paar dagen zoeken en de ene peperdure en onmogelijke gribus na de andere afgewezen te hebben, vonden we het appartement in Greenwich Village waar we nu wonen. De zolderetage die we uiteindelijk genomen hebben, is ook peperduur, maar in elk geval schoon en bewoonbaar.

Vier volle koffers, twee lege harten. De koffers hebben we geleegd, de inhoud in krappe kledingkasten en scheve ladekastjes gestouwd, met onze harten is het zoals het is. Winnie zegt dat ze het schilderen weer serieus wil gaan oppakken, maar dat ze om te kunnen creëren alleen moet zijn. Dat is de reden waarom ik me een paar uur per dag buitenshuis bevind. Maar natuurlijk heb ik ook behoefte aan alleen-zijn, ik moet weer vat krijgen op de woorden, ze zij aan zij leggen en zin aan zin, en na verloop van tijd iets tot stand brengen wat geen saaie, troosteloze wanding zonder begin en einde is.

Ieder verhaal zoekt zijn vorm en vindt hem.

Of sterft.

Mijn naam is Erik Steinbeck, laat ik dat meteen maar bekendmaken. Op het moment dat ik dit schrijf, ben ik achtendertig jaar oud. Sinds ruim tien jaar kan ik mezelf schrijver noemen, maar het is drie jaar geleden dat ik voor het laatst iets heb gepubliceerd. Vijf romans, dat is mijn hele productie, maar twee ervan zijn succesvol verfilmd en zelfs als ik er de komende jaren geen woord uit weet te krijgen, kunnen we ons financieel redden. Dat is ook de enige belofte voor de toekomst die ik durf te geven. Vóór de laatste pagina van deze twijfelachtige roman zullen we niet van honger omkomen.

Mijn vrouw Winnie is beeldend kunstenaar, in zekere zin ge-
niet zij meer erkenning en is zij verder in haar kunstenaarschap
dan ik, maar ik ben degene die tot nu toe het meeste geld heeft
binnengebracht. Ik weet niet waarom ik tijd verdoe aan deze
droge feiten over onze situatie. Misschien ligt er een oude, calvi-
nistische behoefte om me te verantwoorden aan ten grondslag,
misschien is het alleen maar een manier om dat wat ik eigenlijk
wil vertellen nog heel even uit te stellen.

We zijn nu zeven jaar getrouwd. Zeventien maanden geleden
verdween onze vierjarige dochter, Sarah. Dat is de reden waar-
om we nu in New York zitten.

Dat is de reden waarom we vreemden voor elkaar zijn gewor-
den.

Dit zijn de uitgangspunten voor dit relaas, maar ik zou ze zelf
niet zonder slag of stoot voor waar aannemen. Maar je moet er-
gens een uitgangspunt vinden. Je moet ergens beginnen.

Genoeg voorzorgsmaatregelen nu. Ik ben al bezig de zware deur
van de bibliotheek open te trekken als ik besluit eerst een wan-
deling naar de rivier te maken. Het is maar vijf minuten lopen
naar het Hudson River Park. Deze ochtend hangt er mist boven
het water; aan de overkant doemt New Jersey ternauwernood
op, als was het met tegenzin. Ik blijf een tijdje op de punt van
een van de pieren staan, het is bijna windstil, de boten en pra-
men glijden contourloos voort in de geelwitte nevel, als zware,
vormeloze oerdiere. Ik denk bij mezelf dat mijn binnenwereld
er ook zo uitziet, dat mijn gedachten dezelfde logge onscherpte
bezitten, ik weet niet precies wat er in Winnie omgaat, maar ik
denk dat het bij haar anders zit. Ik schrijf 'denk', maar ik bedoel
'weet'. We staan allebei weliswaar aan de afgrond van de wan-
hoop, maar de afgrond is langgerekt en we bevinden ons ver bij
elkaar vandaan. We zijn niet eens in staat elkaars hand vast te
pakken en samen van een rots of brug te springen, en dat is nou,
dat is nou precies wat het allemaal zo veel moeilijker maakt dan
het anders zou zijn.

Hou je het nog wel met me uit? vroeg ze laatst. Ik antwoordde

dat ik niets liever wilde dan samen een weg terugvinden, maar ik kan niet met de hand op het hart zeggen dat ik de waarheid sprak. Je zegt dingen die passend klinken, en we hebben niet één keer de liefde bedreven sinds Sarahs verdwijning; soms is het moeilijk te begrijpen waarom we ons zo hardnekkig aan elkaar vastklampen.

Ik wandel naar Chelsea Piers, daarna terug door het Meatpacking District en West Village. Koop koffie en een bagel bij de broodjeszaak op de hoek van Hudson en Barrow, en als ik plaatsneem achter mijn tafel in de bibliotheek is het kwart over tien.

Haal mijn zwarte schrift en mijn pennen tevoorschijn. Kijk naar buiten door het hoge glas-in-loodraam; de bomen aan weerszijden van Leroy vertonen nog geen zweempje geel, de zomer houdt echt tot diep in september aan. Het geschreeuw en gevloek van de spelers op de sportpleintjes verderop in het James Walker Park is te horen. Ik neem een slok koffie, een hapje brood en staar naar de eerste lege bladzijde.

Besluit de zin over de koffers en de harten te accepteren, ineens lijkt het helemaal niet zo belangrijk meer als ik dacht. Alles deugt.

Ik kijk op en mijn blik ontmoet die van Mr. Edwards.

Mr. Edwards is een man van een jaar of zeventig. Hij zit aan een tafel een eindje verderop in de zaal, een vaste bezoeker, net als ik, en net als ik is hij bezig met schrijfwerk. Hij is lang en rijzig, wekt een vitale indruk, hoewel hij kaal is en zich enigszins moeizaam beweegt. Zo op het oog is het zijn heup die hem ongemak bezorgt. Hij heeft een langwerpige gezicht met een krachtige kaaklijn en diepliggende ogen, zijn huidskleur getuigt van Latijns-Amerikaans of West-Indisch bloed in zijn aderen. Misschien verdund, maar niet meer dan fiftyfifty. We hebben ons nooit aan elkaar voorgesteld, maar ik hoorde het personeel hem Mr. Edwards noemen. Gedurende de twee weken dat ik de bibliotheek nu bezoek, zit hij elke keer op zijn plek. We begroeten elkaar omdat we elkaar herkennen, voorzichtige knikjes, daar is het tot dusver bij gebleven.

Ook die ochtend knikt hij licht; ik begrijp dat hij heeft gemerkt dat ik met schrijven ben begonnen en dat hij me daarmee wil feliciteren. Of me in elk geval wil laten weten dat hij de nieuwe stand van zaken heeft opgemerkt, het is een zeer discrete toenadering, maar toch stroomt er een golf van warmte en vertrouwen door me heen.

Eén tel, op zijn hoogst twee, duurt het; ik knik terug en begin te lezen wat ik tot nu toe heb voortgebracht.

Het is drie uur als ik de bibliotheek verlaat. Ik ga met een kop koffie voor The Grey Dog's Café zitten en bel Winnie. Schuin aan de overkant van de straat kan ik een van onze ramen zien, maar het is te klein en te hoog om erdoor naar binnen te kunnen kijken. Ik kan niet zien of ze thuis is of niet.

Er wordt niet opgenomen. Ik denk bij mezelf dat dat van alles kan betekenen. Ze kan thuis zijn maar ervoor kiezen niet op te nemen omdat ze aan het werk is. Ze kan in het zwembad in 36th Street zijn; daar gaat ze minimaal twee keer per week heen om uren achtereen te zwemmen. Ze zegt nooit dat het dient om te helen, maar misschien is het toch wel zo. Misschien is dat de gedachte erachter, bewust of onbewust, ze heeft altijd een bijzondere verhouding met water gehad.

Of misschien wandelt ze wel gewoon door de stad. De eerste weken ging ze iedere dag naar kunst kijken. Het Metropolitan en de Neue Galerie. Het Guggenheim, het MoMA en de galleries in Chelsea en West Broadway. Maar daar is ze mee opgehouden. In plaats daarvan schildert ze nu zelf, ze werkt aan minstens vier verschillende doeken, als ik het goed geteld heb. Olieverf en eitempera. Ze heeft me ze nog niet laten zien, zo is het altijd gegaan, al sinds onze eerste ontmoeting. Beelden zijn er om naar te kijken, zegt ze. Als ze eenmaal af zijn, is dat hun enige functie, maar terwijl ze tot stand komen, mag je ze niet blootgeven. Geldt dat niet ook voor je teksten?

Ik ben het ermee eens dat dat ook voor mijn teksten geldt. De woorden moeten eerst een beetje bezinken, een tijdje rusten, voor ze het daglicht kunnen verdragen. 'Coaguleren', hebben we besloten.

Als ik nog een keer bel, neemt ze op. Ze is op weg naar huis vanaf de kunstwinkel in Canal Street. Ik vraag of ze wil dat ik haar tegemoet loop. Ze antwoordt dat ze dat liever niet heeft, ik hoor aan haar stem dat ze een of twee glazen opheeft. Ik denk bij mezelf dat over precies een maand onze zevende trouwdag is.

Ineens twijfel ik eraan of we die dag ooit zullen halen.

2

Het was 25 november 1999. Mijn derde roman, *De horizon van de hovenier*, was in september uitgekomen en ik was aan mijn achtste week met lezingen begonnen.

Hoe vaak ik had opgetreden, wist ik niet, maar ik bespeurde een groeiende weerzin tegen zowel mezelf als het boek dat ik avond aan avond in verschillende plaatsen in verschillende delen van het land moest presenteren. Ik kon de ene eenzame hotelkamer niet meer van de andere onderscheiden, het veelkop-pige publiek van de dag zelf niet meer van dat van de dag ervoor of dat van de week ervoor. Maar de laatste avonden had ik gezelschap van drie andere schrijvers, die zich allemaal in meer of mindere mate in dezelfde netelige situatie bevonden. Het was een opluchting om niet alleen te zijn, althans, dat verzekerden we elkaar voortdurend tussen de optredens door om ons goede humeur en onze zogeheten spirit niet te verliezen.

Achteraf weet ik natuurlijk dat de stad Aarlach heette, maar ik weet niet zeker of ik daarvan doordrongen was toen ik plaatsnam achter het gemarmerde spreekgestoelte op het podium om voor de zoveelste keer de woorden, de losse observaties en licht verteerbare waarheden af te ratelen over het leven en onze fundamentele voorwaarden, waar ik tegen die tijd al zo veel bloed uit had geperst dat ik betwijfelde of er ook maar één toehoorder was die niet hoorde hoe leeg het klonk.

Toch had alles in het begin het pretentieuze stempel gehad van de totale ernst en oprechte vertelling, dat wist ik. Dat was mijn streven geweest en zo was het ook overgekomen. Maar welk verhaal, welke overlevering kan avond aan avond herhaald worden? Wie krijgt dat voor elkaar?

Natuurlijk, zulke verhalen en zulke vertellers bestaan ook, ik ben de eerste om dat toe te geven. Aan mijn gevoel tekort te

schieten mankeert niets. Toen niet en nu niet.

De locatie was een oude, verbouwde bioscoop in art-decostijl. Het aantal zitplaatsen bedroeg vier- tot vijfhonderd, er was geen lege stoel in de zaal te vinden. Toen ik na een praatje van een minuut of veertien mijn zes minuten durende tekst uit het tweede hoofdstuk begon voor te lezen, viel er echter iets eigenaardigs voor wat ik naderhand nooit heb kunnen verklaren.

Ik werd ineens blind. De tekst – en het boek, en mijn handen, die het boek vasthielden, en het spreekgestoelte en het hele vierhonderdvijftigkoppige publiek – verdween voor mijn ogen, en een moment lang dacht ik dat mijn laatste uur had geslagen. Dat ik hier op het podium zou sterven, midden in een optreden. Mogelijk slaagde ik er ook in om – in allerijl – een vleugje sinistere zoetheid uit deze donkere gedachte te zuigen: mijn romans zouden over tien, twintig of dertig jaar zonder twijfel vergeten zijn, maar een enkele boekenwurm zou zich dan vast en zeker herinneren hoe ik aan mijn einde was gekomen. Alle roem is meegenomen.

Maar zo erg was het niet. Met mijn linkerhand omklemde ik de uitstekende, wat scherpe zijkant van het spreekgestoelte en met mijn rechterhand het boek, en omdat de tekst zich na de vele presentaties in mijn geheugen had gegrift, tot aan de kortste pauzes en puntkomma's toe, las ik door alsof er niets aan de hand was. Ik sloeg zelfs op de juiste momenten de bladzijden om, en na een korte tijdsduur – hoelang, daar had ik toen geen idee van, maar achteraf schatte ik het op circa twee minuten, kwam mijn gezichtsvermogen terug.

De tekst verscheen weer – het boek, mijn handen, die een beetje beefden (ik voelde het niet, maar ik zag het), het licht van de schijnwerper en de gezichten van de mensen op de eerste twee, drie rijen – en ik besepte dat ik iets heel bijzonder had meegemaakt.

Misschien was het een teken of voorteken, maar ik ben er nooit ook maar bij benadering achter gekomen hoe ik dat eventueel had moeten interpreteren.